Government of India
Ministry of Ayush

MINISTRY OF AYUSH COMPILED MEDIA REPORT

09 Feb, 2025

Total Mention 49

Print	Financial	Mainline	Regional	Periodical
6	N/A	1	5	N/A

Online
43

Print

No	Newspaper	Headline	Edition	Pg
1.	The Statesman	Acharya Balkrishna highlights Ayurveda and Yoga's global relevance at World Book Fair	Delhi	3
2.	Dainik Bhaskar	NIA's Golden Jubilee Celebration; Ayurveda is popular not only in the country but also abroad: Jadha...	Jaipur	5
3.	Dharitri	6-day training programme 'Charakayatan' concludes	Bhubaneshwar	11
4.	Nav Rashtra	Ayurvedic, effective treatment methods in modern science	Pune	4
5.	Maharashtra Times	Oil spill and explosion	Mumbai	18
6.	Punjab Kesari	Ayush Ministry is promoting systems like Ayurveda, Yoga and Naturopathy	Jaipur	9

The Statesman • 09 Feb • Ministry of Ayush

Acharya Balkrishna highlights Ayurveda and Yoga's global relevance at World Book Fair

3 • PG	599 • Sqcm	107775 • AVE	225K • Cir	Bottom Left

Delhi

Acharya Balkrishna highlights Ayurveda and Yoga's global relevance at World Book Fair

STATESMAN NEWS SERVICE
NEW DELHI, 8 FEBRUARY

Acharya Balkrishna of Patanjali Yogpeeth addressed a gathering at the World Book Fair in New Delhi on Saturday, emphasizing the significance of Ayurveda and Yoga in today's world. He asserted that Ayurveda is a complete science that stands on its own merit, without competition.

During his address, he highlighted Patanjali's publication of the World Herbal Encyclopedia, which documents 32,000 medicinal plants—significantly expanding upon the previously available information on 12,000 such plants. Acharya Balkrishna also introduced Saumitreya Nidanam, an Ayurveda-based book published by Patanjali. This comprehensive and illustrated work details emerging diseases, disorders, and ailments in alignment with modern medical practices.

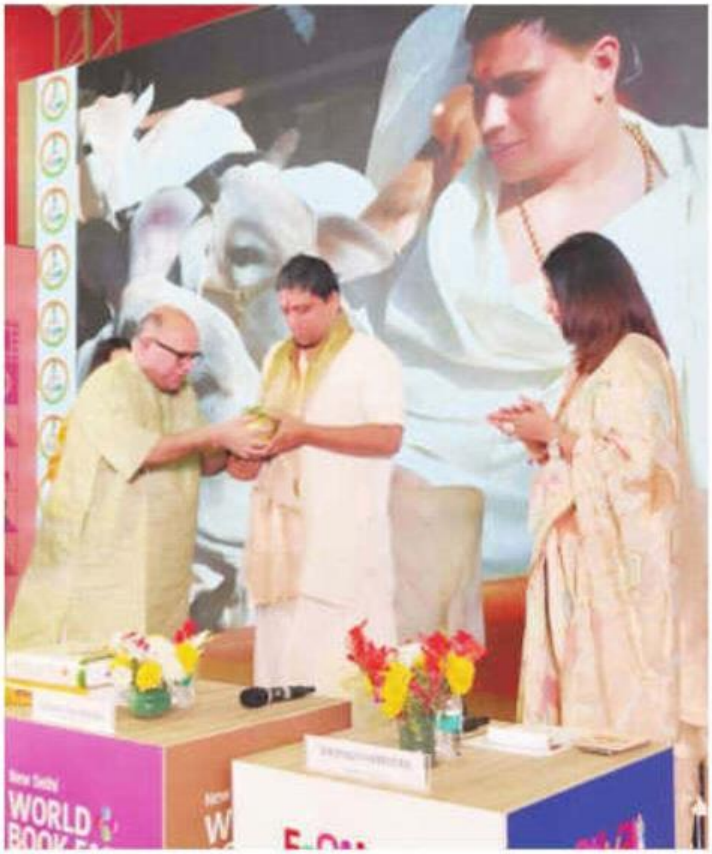

The book is divided into 14 chapters, structured around human anatomy, and contains 6,821 shlokas describing approximately 500 diseases, including 471 major ones. Notably, it presents over 2,500 clinical conditions for the first time in the tradition of Ayurveda. He further emphasized the need to promote Yoga and Ayurveda globally, citing Patanjali's contributions to their advancement.

The book is divided into 14 chapters, structured around human anatomy, and contains 6,821 shlokas describing approximately 500 diseases, including 471 major ones.

Additionally, he underscored the importance of indigenous products, advocating for quality and purity in manufacturing and urging all producers to uphold these standards. The event saw participation from scholars, researchers, and Ayurveda and Yoga enthusiasts. Acharya Balkrishna's address was well-received, with many commending his dedication to preserving and promoting India's traditional knowledge systems.

He also highlighted the significance of events like the World Book Fair, which provide access to world-class knowledge-based literature, fostering awareness and appreciation of India's rich intellectual heritage.

Dainik Bhaskar • 09 Feb • Ministry of Ayush

NIA's Golden Jubilee Celebration; Ayurveda is popular not only in the country but also abroad: Jadha...

5 • PG	150 • Sqcm	865168 • AVE	2.34M • Cir	Middle Left

Jaipur

एनआईए का स्वर्ण जयंती समारोह; आयुर्वेद देश में ही नहीं, विदेशों में भी लोकप्रिय: जाधव

जयपुर| केन्द्रीय आयुष राज्यमंत्री प्रताप राव जाधव ने कहा है कि आयुर्वेद हमारे देश में ही नहीं, बल्कि विदेशों में भी लोकप्रिय है। गंभीर बीमारी से पीड़ित होने पर भी परंपरागत चिकित्सा पद्धति आयुर्वेद के जरिए इलाज कराने में विश्वास कायम है। आगामी दिनों में लगातार हो रहे शोध और आधुनिक तकनीक से बीमारियों का पता कर इलाज किया जा सकेगा। वे शनिवार को राष्ट्रीय आयुर्वेद संस्थान मानद विश्वविद्यालय के स्वर्ण जयंती समारोह को संबोधित कर रहे थे।

दिल्ली चुनाव में भाजपा की बढ़त को लेकर कहा कि हमने प्रधानमंत्री नरेन्द्र मोदी के नेतृत्व में जिस तरह महाराष्ट्र में शानदार जीत दर्ज की थी। इस तरह दिल्ली में भी भारी बहुमत के साथ जीत दर्ज की है।

प्रताप राव ने सुविधाओं के विस्तार और लैब का शुभारंभ के बाद 14 विभागों की प्रदर्शनी भी अवलोकन किया। इस मौके पर समारोह में हवामहल विधायक बालमुकुन्दाचार्य, वैद्य जयंत पुजारी (अध्यक्ष, एनसीआईसीएसएम), डॉ. राजेश कोटेचा (आयुष सचिव, केन्द्र सरकार) डॉ. संजीव शर्मा (कुलपति, एनआईए जयपुर), प्रो. प्रदीप कुमार प्रजापति (कुलपति, आयुर्वेद विवि जोधपुर), भवानी सिंह (आयुर्वेद सचिव, राज्य सरकार), डॉ. मनोज नेसरी, सलाहकार (आयुर्वेद) मौजूद थे।

Dharitri • 09 Feb • Ministry of Ayush

6-day training programme 'Charakayatan' concludes

11 • PG	161 • Sqcm	66298 • AVE	1.57M • Cir	Bottom Center

Bhubaneshwar

୬ ଦିନିଆ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଶିବିର ଉଦ୍‌ଯାପିତ

ଭୁବନେଶ୍ୱର,୮।୨(ଅନୁରାଧା ମହାରଣା)

ଆୟୁଷ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଅର୍ନ୍ତଗତ ସ୍ୱାୟତ ସଂଗଠନ ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଦ୍ୟାପୀଠ ଦ୍ୱାରା ପତଞ୍ଜଳି ଆୟୁର୍ବେଦ କଲେଜର ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଆୟୋଜିତ ୬ ଦିନିଆ 'ଚରକାୟତନ' ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଉଦଯାପିତ ହୋଇଯାଇଛି। ଆୟୁର୍ବେଦ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ଆୟୁର୍ବେଦର ସ୍ନାତକୋତର ତଥା ସ୍ନାତକ ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଉଦଯାପନୀ ଉତ୍ସବରେ ପତଞ୍ଜଳି ଆୟୁର୍ବେଦ କଲେଜର କୁଳପତି ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବାଲକ୍ରିଷ୍ଣା ମୁଖ୍ୟ ଅତିଥି ଭାବେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ଏ ଅବସରରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବାଲକ୍ରିଷ୍ଣା କହିଛନ୍ତି, ମଣିଷର ବ୍ୟବହାରରେ, ଆଚରଣରେ, ସ୍ୱଭାବରେ ଏବଂ ଜୀବନରେ ଆୟୁର୍ବେଦ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେବା ଉଚିତ୍। ସ୍ୱୟଂ ବୈଦ୍ୟ କହିବାରେ ସଙ୍କୋଚ ନ କରି ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ସେ କହିଛନ୍ତି। କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ବିଖ୍ୟାତ ଆୟୁର୍ବେଦ ଚିକିତ୍ସକ ପ୍ରଫେସର ଏସ କେ ଖଣ୍ଡେଲଙ୍କ ସମେତ ବୈଦ୍ୟ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ତ୍ରିଗୁଣା, ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଦ୍ୟାପୀଠ ଗଭର୍ନିଂ କାଉନସିଲ୍ ସଦସ୍ୟ ବୈଦ୍ୟ ରାକେଶ ଶର୍ମା, ବୈଦ୍ୟ ମୋହନଲାଲ ଜୈସ୍ୱାଲ, ସନ୍ତୋଷ ଭଜେଦ୍, ପତଞ୍ଜଳି ଅନୁସନ୍ଧାନ ସଂସ୍ଥାନ ଉପାଧ୍ୟକ୍ଷ ଡା. ଅନୁରାଗ ବାର୍ଷ୍ଣେୟ, ରାଷ୍ଟ୍ରୀୟ ଆୟୁର୍ବେଦ ବିଦ୍ୟାପୀଠ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିକା ଡା. ବନ୍ଦନା ସିରୋହାଙ୍କ ସହ ପତଞ୍ଜଳି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରତି କୁଳପତି ଡା. ସତ୍ୟେନ୍ଦ୍ର ମିତ୍ତଲ, ପତଞ୍ଜଳି ଆୟୁର୍ବେଦ କଲେଜର ପ୍ରଫେସର ଅନିଲ କୁମାର, ପ୍ରଫେସର ଗିରିଶ କେ ଜେ ବୈଦ୍ୟ, ପ୍ରଫେସର ସୁରେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ଯୋଶୀ, ବୈଦ୍ୟ ବିଭୁ ଓ ବୈଦ୍ୟ ଦୀପା ପ୍ରମୁଖ ଉପସ୍ଥିତ ଥିଲେ।

ଉଦ୍‌ଯାପନୀ ଉତ୍ସବରେ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବାଲକ୍ରିଷ୍ଣାଙ୍କ ସମେତ ଅନ୍ୟମାନେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି।

Nav Rashtra • 09 Feb • Ministry of Ayush

Ayurvedic, effective treatment methods in modern science

4 • PG	181 • Sqcm	173679 • AVE	860K • Cir	Bottom Center

Pune

सन्मान • डॉ. पी. डी. पाटील यांचे प्रतिपादन; डॉ. टोनी नेडर व डॉ. सरदेशमुख यांना मानद डॉक्टरेट

आयुर्वेद, आधुनिक शास्त्रात प्रभावी उपचारपद्धती

पिंपरी/पुणे, (वा.) आयुर्वेद हे शाश्वत व प्राचीन शास्त्र आहे. वैदिक संस्कृती, भारतीय परंपरा, आयुर्वेदासारखे प्राचीन शास्त्र आणि त्याला तंत्रज्ञानाची मिळालेली जोड मानवी आरोग्यासाठी प्रभावी उपचार पद्धती विकसित करण्यात उपयुक्त ठरेल. आयुर्वेदामध्ये सखोल तंत्रज्ञान व्हावे आणि त्यातून जगाला चांगल्या आरोग्याची संजीवनी द्यावी, असे प्रतिपादन डॉ. डी. वाय. पाटील (अभिमत) विद्यापीठाचे कुलपती डॉ. पी. डी. पाटील यांनी केले.

पिंपरी येथील डॉ. डी. वाय. पाटील (अभिमत) विद्यापीठातर्फे वैद्यकीय क्षेत्रातील भरीव योगदानाबद्दल अमेरिकास्थित न्यूरोसायंटिस्ट डॉ. टोनी नेडर व वाघोली येथील भारतीय संस्कृती दर्शन ट्रस्टचे अध्यक्ष, आयुर्वेदतज्ज्ञ डॉ. सदानंद सरदेशमुख यांना मानद डॉक्टरेट (डॉक्टर ऑफ सायन्स) देऊन सन्मानित करण्यात आले. प्रसंगी विद्यापीठाचे कुलगुरू डॉ. एन. जे. पवार, प्र-कुलगुरू व डॉ. डी. वाय. पाटील विद्यापीठ सोसायटीच्या सचिव डॉ. स्मिता जाधव, खजिनदार डॉ. यशराज पाटील, कुलसचिव डॉ. जे. एस. भवाळकर, डॉ. डी. वाय. पाटील कॉलेज ऑफ आयुर्वेद अँड रिसर्च सेंटरचे प्राचार्य डॉ. गुणवंत येवला आदी मान्यवर उपस्थित होते.

डॉ. डी. वाय. पाटील कॉलेज ऑफ आयुर्वेद अँड रिसर्च सेंटरच्या पुढाकाराने विद्यापीठाच्या आवारात आठव्या आंतरराष्ट्रीय आयुर्वेद परिषदेचे आयोजन केले आहे. यामध्ये देश-विदेशातील सुमारे १२०० पेक्षा अधिक डॉक्टर्स, आयुर्वेदाचार्य व विद्यार्थी सहभागी झाले आहेत. आयुर्वेदिक औषधी व साहित्याचे प्रदर्शन भरविण्यात आले आहे. आयुर्वेदातील विविध विषयावर व्याख्याने, शोधनिबंध सादरीकरण व विचार मंथन या परिषदेमध्ये होत आहे.

आयुर्वेदात कर्करोग पूर्णतः बरा होणार नसला, तरी रुग्णाला दिलासा मिळण्याचा मार्ग आहे. गेल्या तीस वर्षांपासून वेगवेगळ्या स्वरूपाचे संशोधन करत आहोत. पारंपरिक आयुर्वेदाला आधुनिक संशोधन व तंत्रज्ञानाची जोड देऊन प्रगत उपचार पद्धती विकसित केल्या जात आहेत. आज देश परदेशातून आयुर्वेद शिकायला लोक पुण्यात येताहेत, ही आनंदाची गोष्ट आहे. – डॉ. सदानंद सरदेशमुख

वैदिक साहित्य जीवनाचा अर्थ समजून घेण्यासाठी वैज्ञानिक मार्ग दाखवते. अस्तित्वाचा मूलभूत सार असलेली 'जाणीव' सर्वप्रथम आहे. या जाणीवेचा विस्तार हाच मानवी प्रवासाचा मूलभूत हेतू आहे. या गूढ सत्यांना प्राचीन वैदिक ग्रंथांमध्ये महत्त्वाचे स्थान आहे. वेद मानवी शरीरक्रिया, शरीरशास्त्र, पेशी जीवशास्त्र आणि डीएनए यांच्याशी निगडित आहेत. ज्ञान केवळ तत्वज्ञान नव्हे, तर वैज्ञानिक वास्तवही आहे. – डॉ. टोनी नेडर

Maharashtra Times • 09 Feb • Ministry of Ayush

Oil spill and explosion

18 • PG	824 • Sqcm	1873789 • AVE	1.3M • Cir	Top Left

Mumbai

तेलाचा तडका अन् भडका

ऋतुजा सावंत
Rutuja.sawant@timesofindia.com

चित्र : एआय

आजच्या फिटनेससाठीच्या आग्रही जगातही तेलाची मागणी वाढत आहे. ही मागणी देशांतर्गत उत्पादनात पूर्ण करणे निव्वळ अशक्य. त्यामुळे भारत हा तेलाचा सगळ्यांत मोठा आयातदार देश झालेला आहे. तेलाचे हे गणित नेमके कसे असते, यावर टाकलेला प्रकाश.

तेलाशिवाय स्वयंपाक होणे नाही. म्हणजे बिनातेलाची भाजी, अन्य पदार्थ कितीही 'ट्रेंडिंग'मध्ये असले, तरी भारतीयांची तेलासोबतची दोस्ती तुटायची नाही. अगदी 'नो कूकिंग' पाककृतींमध्येही वरून चमचाभर तेलाचा तडका येतोच. तडतडणारी मोहरी, चुरचुरणारा कढीपत्ता आणि मसाला तेलात टाकल्यावर त्याचा येणारा लालसर तवंग याशिवाय पदार्थांची कल्पनाच अनेक जण करू शकत नाहीत...

भारतीयांच्या तेलप्रेमाचा हा तवंग इतका दूरवर अन् खोलवर पसरला आहे की, त्याची अर्धी मागणीही देशांतर्गत उत्पादनात पूर्ण होऊ शकत नाही. मग पर्याय आयातीचा, पार इंडोनेशियापर्यंत. आपली खाद्यतेलाची वार्षिक गरज २६० लाख टन आहे. त्यातील १०० लाख टन तेलाचा स्थानिक बाजारातून पुरवठा होतो, तर १६० लाख टन तेल दरवर्षी आयात करावे लागते.

गेल्या काही दशकांत देशामध्ये प्रतिमाणशी खाद्यतेलाचे सेवन वाढत आहे. वाढती लोकसंख्या, उंचावलेले राहणीमान, हाती आलेला पैसा, जंकफूडचे प्रस्थ यामुळे तेलमागणी वाढत आहे. फिटनेसचे तंत्र आत्मसात केले जात असले, तरी 'चिट डे'ला मारलेला ताव अन् तरुणांचे 'चिल डे'चे बेत वारंवार असतातच. शिवाय तळणीचे पदार्थ आता रोजच्या आहारात येऊ लागले आहेत. फरसाण, शेव, वेफर असे पदार्थ सर्रास सेवन केले जातात. यामुळे खाद्यतेलाचे वार्षिक दरडोई सेवन २० किलोहून अधिक झाले आहे. भारतीय वैद्यकीय संशोधन परिषदेने १२ किलो मर्यादेची शिफारस केली आहे. जागतिक आरोग्य संघटनेच्या शिफारशीनुसार ही मर्यादा १३ किलो आहे.

भारत आयात करत असलेल्या गोष्टींमध्ये खाद्यतेलाचा क्रमांक तिसरा लागतो. सन १९८४ ते १९९० या काळात खाद्यतेल उत्पादनात भारत स्वयंपूर्ण होता. सूर्यफूल, करडई, भुईमूग, कारळ, जवस, सरकी, मोहरी अशा विविध तेलबियांच्या वाणांचे विक्रमी उत्पादन होत होते. मात्र, खाद्यतेल उत्पादकांना जागतिकीकरणाच्या रेट्यात योग्य भाव देऊन स्पर्धेत शेतकरी टिकावा, यासाठी उपाययोजना आखल्या गेल्या नाहीत. परिणामी खाद्यतेलाच्या उत्पादनात घट होत गेली. ती दरवर्षी वाढतेच आहे.

स्वयंपूर्णतेच्या काळात आशिया खंडात सूर्यफुलाचे सर्वाधिक उत्पादन घेणारा जिल्हा म्हणून लातूर जिल्ह्याची नोंद होती. त्यावेळी तेथे एका एकरात सूर्यफुलाचे १० ते १२ क्विंटल पीक येत असे. नंतर ते पाच ते सात क्विंटलवर आले. सुरुवातीच्या उताऱ्यात बुरशी, कीटकनाशके यांचा प्रादुर्भाव नसे. पण निसर्गाच्या नियमानुसार वारंवार या पिकाची पेरणी केल्यानंतर या घटकांचेही आक्रमण झाले. मग त्यांच्या नायनाटाचा खर्च ओघाने आलाच. त्यात उत्पादन कमी आणि खर्च तितकाच राहिला. शेतकरी हतबल झाला. मग त्यातून सोयाबीन लागवडीचा पर्याय समोर आला. सुरुवातीला शेतकऱ्यांना सोयाबीनने हात दिला. पण आता त्याचे उत्पादनही कमी होत आहे.

'शेतात फेरपालट करायला हवाय, पण काय करायचा, पर्याय सापडत नाही. आजूबाजूच्या गावात मध्येच वेगवेगळी पिके दिसू लागली आहेत. प्रयोग होत आहेत. यशस्वी किती होतात, यावर सोयाबीनचेही भवितव्य असेल', लातूरमधील चाकूर तालुक्यातील ६२ वर्षीय शेतकरी अनिल दुडिले सांगत होते. 'मी जवळपास ४० वर्षे शेती करत आहे. अनेक चढ-उतार पाहिले आहेत. पण दिवसेंदिवस अनिश्चितता वाढत आहे. यातूनच पुढची पिढी नोकऱ्यांकडे वळली' आपल्या वडिलांपासूनच्या शिवारातील आठवणी जागवत दुडिले त्या काळात काही वेळ रमलेही. नंतर लागलीच त्यांनी सोयाबीनला मिळणाऱ्या भावापासून त्यातील तेल गाळून झाल्यावर उरलेल्या पेंडीपर्यंतच्या समस्या सांगितल्या.

महाष्ट्रात विदर्भ, मराठवाड्यात सोयाबीनचे मोठे उत्पादन घेतले जाते. काही प्रमाणात भुईमूग होतो. याशिवाय राजस्थानमध्ये मोहरीचे उत्पादन सर्वांत जास्त होते. कर्नाटकमध्ये सूर्यफूल आणि भुईमूग होतो. उत्तर प्रदेशात मोहरीचे उत्पादन होते. आता तेलबियांचे क्षेत्र वाढवताना त्या तेलबियांमधील तेलाच्या अंशाचाही विचार करायला हवा. सोयाबीनमध्ये तेलाचा अंश केवळ १८ टक्के असतो. हे क्षेत्र कितीही वाढवले, तरी त्याने देशाची गरज भागणार नाही. शिवाय उर्वरित ८२ टक्के भाग हा पेंडीचा असतो. या पेंडीचे काय करायचे, हा प्रश्न आहे. पेंड प्राण्यांना खाद्य म्हणून वापरली जाते. त्याची देशात मागणी कमी आहे. त्यामुळे ती निर्यात करावी लागते. त्यास अपेक्षित भाव मिळत नाही. पेंडीला चांगला भाव मिळाला, तर सोयाबीन उत्पादकांचा फायदा होऊ शकतो, असे गणित तेल व्यावसायिक विजय साबू यांनी मांडले. भुईमुगात ४० टक्के तेल आणि ६० टक्के पेंड असते. थोडक्यात काय तर महाराष्ट्रात उत्पादित होणाऱ्या दोन्ही प्रकारच्या तेलबियांमध्ये पेंडीचा भाग हा अधिक असतो. मोहरीमध्ये सर्वांत जास्त स्निग्धांश असतो. त्यामुळे राजस्थानात तेल उत्पादनाचे प्रमाण अधिक आहे.

भारतात पाम तेलाला मोठी मागणी होती. हे पामतेल प्रामुख्याने इंडोनेशियामधून येते. पण आता इंडोनेशियामध्येच पाम तेलाच्या उत्पादनात घट झाली आहे. त्याचे आयातदरही अधिक आहेत. यामुळे पामतेलाच्या किंमती सोयाबीन तेलापेक्षा अधिक आहेत. परिणामी पामतेलाची मागणी सध्या घटली असून आयातही जानेवारी महिन्यात नीचांकी नोंदवण्यात आली. पण सोयाबीन आणि सूर्यफुलाची आयात या काळात वाढलेली दिसली. सन २०२२-२३मध्ये भारताने १६४.७ लाख टन खाद्यतेलाची आयात केली होती. सन २०२३-२४मध्ये यात किरकोळ घट होऊन ती १५९.६ लाख टन राहिली. गेल्या तेलवर्षाचा म्हणजे नोव्हेंबर २०२३ ते ऑक्टोबर २०२४चा विचार केला तर भारतात तेलबियांचे उत्पादन वाढले. आयात शुल्कही वाढवले होते. याचा काहीसा परिणाम आयातीवर दिसला. या वर्षात वनस्पती तेलाच्या आयातीवरील खर्च १,४०,५४६ कोटी रुपये होता, असे सॉल्व्हेंट एक्सट्रॅक्टर्स असोसिएशन ऑफ इंडियाचे आकडे सांगतात. आता नोव्हेंबरपासून सुरू झालेल्या नव्या तेल वर्षात पहिले दोन महिने आयात पुन्हा वाढलेली दिसली.

हे आकडे महिनागणिक बदलत असतात. याला अनेक घटक अवलंबून आहेत. मागणी, पुरवठा, आयात शुल्क, उत्पादन असे बरेच. पण मूळ प्रश्न आहे, तो तेलाच्या बाबतीत स्वयंपूर्ण होण्याचा. ते लागलीच होणे शक्य नाही. बराच काळ त्यासाठी द्यावा लागेल. अगदीच स्वयंपूर्ण नाही, तर देशांतर्गत उत्पादन आणि आयात यातील अंतर कमी करणे शक्य आहे. त्यासाठी शेतकऱ्यांची जीएम पिकांची अनेक वर्षांची मागणी आहे. जनुकीय बदल केलेल्या तेलबियांच्या वाणांना कीटकनाशके, बुरशीनाशकांचा खर्च कमी आहे. शिवाय त्याची उत्पादकता अधिक आहे. पण देशात कोणत्याही अन्नधान्याच्या जीएम पिकांना परवानगी नाही. जीएम पिकांच्या तेलाची आयात चालते, मग भारतात या वाणांना परवानगी का नाही, शेतकरी प्रश्न उपस्थित करतात. याशिवाय तेलबियांची लागवड मुख्यतः कोरडवाहू जमिनीवर होते. अतिपाऊस, दुष्काळामध्ये त्याची लगेच उत्पादकता कमी होते. ज्या भागात सिंचन सुविधा अधिक आहे, तिथे गहू किंवा तांदळाचे पीक घेतले जाते. तिथे तेलबियांची लागवड केली, तर उत्पादन वाढेल. पण हे होत नाही. कारण तेलबियांमध्ये शेतकऱ्यांना तितका परतावा मिळत नाही. तेलबियांचे उत्पादन वाढवण्यासाठी शेतकऱ्यांना शाश्वत परताव्याची हमी द्यावी लागेल, असे कृषितज्ज्ञ राजेंद्र जाधव सुचवतात. केंद्र सरकारने तेलबियांचे उत्पादन वाढवण्यासाठी राष्ट्रीय खाद्यतेल-तेलबिया मिशन ऑक्टोबर २०२४पासून हाती घेतले आहे. त्यासाठी सर्वेक्षणही सुरू आहे. यात कितपत यश मिळेल, हे येणारा काळच ठरवेल. पण मुख्य म्हणजे तेलाच्या तडक्याला घराघरांत आवर घातला, तर त्याचा भडका उडणार नाही, इतके नक्की.

तेलसेवनाचा कल पिकांनुसार नाही

देशात प्रत्येक राज्यात विशिष्ट तेलाची चव तयार झालेली दिसते. याचा तेथे उत्पादित होणाऱ्या तेलबियांशी संबंध आढळत नाही. शक्यतो घरांमध्ये पाम तेलाचा वापर होत नाही. बेकरी उत्पादने, हॉटेल, वेफर अशा पदार्थांसाठी पाम तेल वापरले जाते. पण आंध्र प्रदेश, कर्नाटक, केरळच्या काही भागात पाम तेल वापरतात. मोहरीचे सर्वांत जास्त उत्पादन राजस्थानमध्ये होते, तर मोहरीचे तेल सर्वाधिक पश्चिम बंगालमध्ये वापरले जाते. केरळमध्येही पाम तेल वापरतात, पण तिथे त्याचे उत्पादन होत नाही. राजस्थानमध्ये सोया तेलाचा वापर केला जातो.

इथून होते आयात...

भारत खाद्यतेल मुख्यतः इंडोनेशिया, मलेशिया, अर्जेंटिना, ब्राझील, रशिया आणि युक्रेन येथून आयात करतो. पाम तेलाची आयात इंडोनेशिया, मलेशिया, अलीकडच्या काळात थायलंडमधून होते. सोया तेलाची आयात अर्जेंटिना आणि ब्राझील, अमेरिका, सूर्यफूल तेलाची आयात रशिया, रोमानिया, युक्रेन आणि अर्जेंटिनामधून होते.

चित्र : एआय

खोबरेल आणि अन्य तेल

केरळसह कर्नाटक, तमिळनाडू आणि आंध्र प्रदेशच्या काही भागात खोबरेल खाद्यतेलाचा वापर आहारात केला जातो. या तेलाला संयुक्त अरब अमिराती, अमेरिका, सौदी अरेबिया येथे मागणी आहे. या तेलात निर्यातीची क्षमता अधिक आहे. आजकाल राइस ब्रान तेलासारखे तेल विशेषतः शहरी भागात वापरले जाते. परंतु ते महाग असल्याने याला मागणी सध्या मर्यादित आहे. कोल्ड प्रेस ऑइल हा आणखी एक तेलाचा प्रकार प्रसिद्ध होत आहे. कोल्ड प्रेस हे खरेतर तेल गाळण्याचे तंत्र. यामध्ये ते गाळण्यासाठी उष्णतेचा उपयोग केला जात नाही. तेलबियांवर दाब देऊन तेल गाळले जाते. यामुळे तेलातील पोषण मूल्ये कायम राहतात. परंतु हे तेल तुलनेने महाग असते.

Punjab Kesari • 09 Feb • Ministry of Ayush

Ayush Ministry is promoting systems like Ayurveda, Yoga and Naturopathy

9 • PG	157 • Sqcm	7871 • AVE	370.92K • Cir	Middle Left

Jaipur

'आयुष मंत्रालय, आयुर्वेद, योग और प्राकृतिक चिकित्सा जैसी प्रणालियों को दे रहा बढ़ावा'

एनआईए के स्वर्ण जयंती समारोह में पहुंचे केन्द्रीय मंत्री प्रतापराव जाधव

केंद्रीय औषधि परीक्षण, माइक्रोसीटी, एडवांस फिजियोलॉजी, बायोमेडिकल लैब, आईपीआर सेल, बाल विकास केंद्र, नशा मुक्ति केंद्र का लोकार्पण

जयपुर, 8 फरवरी (ब्यूरो): जोरावर सिंह गेट स्थित राष्ट्रीय आयुर्वेद संस्थान मानद विश्वविद्यालय के 50वें स्थापना दिवस के अवसर पर शनिवार को स्वर्ण जयंती समारोह का आयोजन किया गया।

जिसका आयुष राज्य मंत्री (स्वतंत्र प्रभार) प्रतावराव जाधव, वैद्य जयंत देव पुजारी, एनआईए कुलपति प्रो. संजीव शर्मा, कुलपति राजस्थान आयुर्वेद विश्वविद्यालय प्रोफेसर प्रदीप कुमार प्रजापति, प्रमुख सचिव (आयुर्वेद) भवानी सिंह देथा और डॉ. मनोज नेसरी ने शुभारंभ किया। इस अवसर पर आयुष राज्य मंत्री ने केंद्रीय औषधि परीक्षण सुविधा, माइक्रो सीटी, बायोमेडिकल लैब एवं आईपीआर सेल, एडवांस फिजियोलॉजी लैब, बाल विकास केंद्र, नशा मुक्ति केंद्र का लोकार्पण किया एवं 4 पुस्तकों का भी विमोचन किया। उन्होंने कहा कि एनआईए के स्वर्ण जयंती समारोह के इस यादगार अवसर पर आप सभी के साथ यहां आकर मुझे बहुत प्रसन्नता हो रही है। आयुष मंत्रालय, आयुर्वेद, योग और प्राकृतिक चिकित्सा, यूनानी, सिद्ध, होम्योपैथी और सोवा रिग्पा जैसी प्रणालियों को बढ़ावा दे रहा है।

आज 150 से भी अधिक देश अपने नागरिकों के कल्याण और स्वास्थ्य के लिए किसी ना किसी रूप में आयुर्वेद दिवस का आयोजन कर रहे हैं तथा इस चिकित्सा प्रणाली का उपयोग कर रहे हैं।

1976 में एक आयुर्वेदिक कॉलेज से यह अब मानद विश्वविद्यालय बन गया है। 17 देशों के 80 से भी अधिक विदेशी छात्र एनआईए में स्नातक, स्नातकोत्तर और पोस्ट-डॉक्टरल कार्यक्रमों में अध्ययनरत हैं। इस संस्थान में डिग्री, डिप्लोमा और एक दर्जन से अधिक लघु अवधि प्रशिक्षण कार्यक्रमों के अलावा 14 विषयों में स्नातकोत्तर और पोस्ट-डॉक्टरेट शिक्षण और अनुसंधान कार्य हो रहा हैं।

Online Coverage

No	Portal Name	Headline (Incorporated with URL)	Reach
1.	Dainik Bhaskar	उपकरण के अभाव में 55 लाख से बना पंचकर्म केंद्र 5 माह से बेकार	66.5M
2.	Dainik Bhaskar	झीपन के योग शिविर में 700 से ज्यादा नागरिकों ने की भागीदारी	66.5M
3.	Dainik Bhaskar	मोपका में शुरू हुआ 5 दिवसीय योग शिविर	66.5M
4.	Dainik Bhaskar	एनआईए का स्वर्ण जयंती समारोह; आयुर्वेद देश में ही नहीं, विदेशों में भी लोकप्रिय:...	66.5M
5.	हिन्दुस्तान(Live Hindustan)	मानसिक विकार में आयुर्वेदीय चिकित्सा महत्वपूर्ण	64.8M
6.	The Times of India	'70cr naturopathy centre to be set up in Dy CM Shinde"s hometown"	64.4M
7.	The Times of India	Over 7L pilgrims benefit from med aid at Maha Kumbh	64.4M
8.	The Times of India	Over 7 lakh devotees receive medical care from international and Indian speciali...	64.4M
9.	अमर उजाला (Amar ujala)	Karnal News: सूर्य नमस्कार का 12 बार किया सामूहिक अभ्यास	63.8M
10.	Medical Dialogues	States Urged to Enhance Awareness, Surveillance for Respiratory Illnesses Amid H...	16M
11.	Medical Dialogues	Doctor-population ratio in India 1:811, including AYUSH practitioners: MoS Healt...	16M
12.	Medical Dialogues	Union Health Ministry provides Technical, Financial support to States/UTs to Enh...	16M
13.	Asianet News Hindi	कुंभ में लाखों का हुआ इलाज, विदेशी डॉक्टर भी रहे तैनात!	8.1M
14.	Janta Se Rishta	GUMC गंदेरबल के छात्रों ने बीयूएमएस विश्वविद्यालय परीक्षा श्रीनगर में उत्कृष्ट प...	3.8M
15.	Panchjanya	महाकुम्भ में समिति की सेविकाओं का सेवा यज्ञ	515.8K
16.	Live Vns	गुरुग्राम: शारीरिक एवं मानसिक स्वास्थ्य की उन्नति का एक मात्र साधन है योग: डा. व...	382.1K
17.	Samachar Nama	महाकुंभ में सात लाख श्रद्धालुओं का उपचार, मेले में देशी-विदेशी विशेषज्ञों की तै...	195.8K
18.	Kashmir Reader	GUMC Ganderbal Students excel in BUMS University Examination Srinagar	152.7K
19.	Medindia	Shatavari (Asparagus) Takes Center Stage in Ayush Ministry"s Health Campaign	N/A
20.	Jk Updates	8th February 2025 Daily Current Affairs	N/A
21.	AnyTV News	The country"s neutral supplement market is growing rapidly, expected to reach $...	N/A
22.	Udaipur Kiran	गुरुग्राम: शारीरिक एवं मानसिक स्वास्थ्य की उन्नति का एक मात्र साधन है योग: डा. व...	N/A
23.	Newzfatafat	गुरुग्राम: शारीरिक एवं मानसिक स्वास्थ्य की उन्नति का एक मात्र साधन है योग: डा. व...	N/A
24.	Raksha Rajniti	महाकुम्भ में सात लाख श्रद्धालुओं का उपचार, कनाडा, जर्मनी, रूस संग एम्स दिल्ली और...	N/A
25.	Aaj Ki Khabar	सहारनपुर जेल में बंदी की रिहाई के लिए राष्ट्रपति के नाम से आया फर्जी लेटर, मची ख...	N/A

26.	CMG Times	महाकुम्भ:साढ़े चार लाख से अधिक मरीजों को मिला एलोपैथी उपचार	N/A
27.	Realtimes.in	महाकुंभ में अब तक 7 लाख श्रद्धालुओं का इलाज, देश-विदेश के विशेषज्ञ जुटे	N/A
28.	Aaj Ki Khabar	महाकुम्भ में सात लाख श्रद्धालुओं का उपचार, कनाडा, जर्मनी, रूस संग एम्स दिल्ली और...	N/A
29.	Edu Advice	NEET UG 2025 Registration Begins: Key Changes in Exam Pattern and Latest Up dates	N/A
30.	Sarkari Doctor	Doctor-population ratio in India 1:811, including AYUSH practitioners: MoS Healt...	N/A
31.	Sarkari Doctor	Union Health Ministry provides Technical, Financial support to States/UTs to Enh...	N/A
32.	Sarkari Doctor	States Urged to Enhance Awareness, Surveillance for Respiratory Illnesses Amid H...	N/A
33.	khabredinraat	राष्ट्रीय आयुर्वेद संस्थान मानद विश्वविद्यालय के स्वर्ण जयंती समारोह	N/A
34.	News Today 24x7	मोबाईल व्हॅन, रुग्णवाहिकांचे आज उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्या हस्ते लोकार्पण	N/A
35.	The Kashmir Horizon	GUMC G"bal Students excel in BUMS University Examination Srinagar	N/A
36.	Vishvatimes	महाकुंभ में सात लाख श्रद्धालुओं का उपचार, मेले में देशी-विदेशी विशेषज्ञों की तै...	N/A
37.	Vishwatmaklokswamivarta	मोबाईल व्हॅन, रुग्णवाहिकांचे 9 फेब्रुवारी रोजीउपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्या ...	N/A
38.	Swap Update	NEET UG 2025: What is Inter-se-merit of candidates for tie-breaking? Check detai ...	N/A
39.	Hind Ekta Times	स्टेट यूनानी मेडिकल कॉलेज, प्रयागराज में यूनानी डे के अवसर पर खेलकूद प्रतियोगिता...	N/A
40.	Medindia	India Monitors Human Metapneumovirus Cases; No Unusual Surge Reported	N/A
41.	Prakharlive	हर साल 4000 मेडिसिन प्लांट्स का हो रहा है निर्यात: सरकार	N/A
42.	Forever News	Shatavari Plant to Boost Health; AYUSH to Launch Campaign	N/A
43.	Deshbandhu	महाकुंभ में सात लाख श्रद्धालुओं का उपचार, मेले में देशी-विदेशी विशेषज्ञों की तै...	N/A